

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/diplomacy

Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Foreign Affairs for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/dyplomacja

Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Nota informacyjna nt. orzecznictwa Trybunału nr 244

Październik 2020 r.

**Akbay i Inni p. Niemcom – skargi nr 37273/15, 40495/15
i 40913/15**

Wyrok z 15.10.2020 r. [Piąta Sekcja]

Art. 6

Postępowanie karne

Art. 6 ust. 1

Sprawiedliwe rozpatrzenie

Niewykluczenie dowodów związanych z bezpośrednim lub pośrednim nakłonieniem przez policję do popełnienia przestępstw narkotykowych: *naruszenie*

Art. 34

Ofiara

Osoba będąca najbliższym członkiem rodziny skazanego mająca interes moralny w [stwierdzeniu] potencjalnego naruszenia art. 6 w oparciu o nakłonienie przez policję: *oddalone zastrzeżenie wstępne*

Fakty – Mąż pierwszej skarżącej, N.A., oraz drugi i trzeci skarżący zostali skazani za przestępstwa narkotykowe w kontekście operacji przywozu narkotyków. Sądy krajowe uznały, że policja nakłoniła N.A. do popełnienia przestępstwa, drugi zaś skarżący, ale nie trzeci, został nakłoniony pośrednio. W konsekwencji kary wymierzone N.A. i drugiemu skarżącemu zostały znacząco zmniejszone. Kara nałożona na trzeciego skarżącego została ogólnie złagodzona.

Prawo

Art. 34:

Bezpośrednią ofiarą naruszeń art. 6 Konwencji zarzucanych przez pierwszą skarżącą był jej mąż, N.A. Zmarł on przed złożeniem skargi przez pierwszą skarżącą. Trybunał musiał

zatem zbadać, czy wyjątkowo pierwsza skarżąca była uprawniona do złożenia skargi na tej podstawie, że rzekomo naruszające Konwencję działania władz wywołały bezpośredni skutek dla jej własnych praw, ponieważ mogła wykazać interes moralny lub materialny pozwalający jej na złożenie skargi.

a) *Interes moralny*

Potencjalne naruszenie art. 6 oparte na bezprawnym nakłonienu do przestępstwa, które w przeciwnym razie nie zostałyby popełnione, rodzi kwestie wykraczające poza ściśle proceduralne wady prowadzące do stwierdzenia, że przedmiotowe postępowanie było nierzetelne. Ponieważ stwierdzenie nakłonienu musi skutkować wykluczeniem wszelkich dowodów uzyskanych w ten sposób lub wywoływać podobne skutki, uznanie przez Trybunał, że doszło do naruszenia art. 6 na tej podstawie, umożliwiłoby zainteresowanej osobie kwestionowanie ze względów merytorycznych ważności samego skazania opartego na takich dowodach na poziomie krajowym.

W tych okolicznościach pierwsza skarżąca mogła mieć uprawniony interes, by dochodzić – w drodze takiego postępowania – ostatecznego uchylecia skazania N.A. opartego na takich dowodach. N.A., który został skazany za poważne przestępstwo narkotykowe i zmarł wkrótce potem, na krótko przed złożeniem niniejszej skargi, był najbliższym członkiem rodziny dla pierwszej skarżące. Można zatem uznać, że pierwsza skarżąca ma pewien interes moralny w rozumieniu art. 34 Konwencji.

b) *Interes materialny*

Co się tyczy potencjalnego roszczenia o odszkodowanie na podstawie art. 41 Konwencji w przypadku stwierdzenia, że doszło do naruszenia art. 6 w postępowaniu przeciwko N.A., z orzecznictwa Trybunału można wywnioskować, że konieczny bezpośredni skutek zaskarżonego środka dla praw majątkowych skarżącego musi dotyczyć praw majątkowych istniejących na poziomie krajowym. Natomiast potencjalne roszczenie na podstawie art. 41, które w pierwszej kolejności wymaga stwierdzenia naruszenia praw skarżącego, nie jest wystarczające, by uczynić ze skarżące potencjalną ofiarę naruszenia art. 6 ust. 1; pojawia się ono dopiero, gdy zostanie stwierdzone naruszenie art. 6 ust. 1. Z tego względu nie można uznać, że potencjalne roszczenie na podstawie art. 41 stanowi interes materialny, który sam w sobie pozwalałby pierwszej skarżące na wniesienie skargi w swym własnym imieniu.

c) *Kwestia interesu ogólnego dotyczącego „poszanowania praw człowieka”*

W szczególności sprawa w istocie podnosi kwestię uznanego przez sądy krajowe nakłonienu do popełnienia przestępstwa i konsekwencji, jakie należy wyciągnąć ze stwierdzenia takiego nakłonienu w celu zapewnienia zgodności z art. 6 w świetle jego wykładni, w szczególności dokonanej w sprawie *Furcht p. Niemcom* (nr [54648/09](#), 23 października 2014 r.). Główne zagadnienie podniesione w sprawie wniesionej przez pierwszą skarżącą wykracza zatem poza jej interesy i dotyczy systemu prawnego i praktyki pozanego państwa.

W sumie, uwzględniając interes moralny skarżące oraz obecność zagadnienia odnoszącego się do interesu ogólnego dotyczącego „poszanowania praw człowieka”, Trybunał uznaje – w oparciu o całościową ocenę sprawy – że zachodzą wyjątkowe podstawy uzasadniające uznanie statusu pierwszej skarżące jako ofiary.

Rozstrzygnięcie: zastrzeżenie wstępne oddalone (jednogłośnie).

Art. 6 ust. 1:

a) *Materialne kryterium nakłonienu*

Sądy krajowe uznały, że zarówno N.A., jak i drugi skarżący, ale nie trzeci, zostali nakłonieni przez policję do popełnienia przestępstwa.

Podczas gdy N.A. pozostawał w bezpośrednim kontakcie z tajnym agentem policji i informatorem działającym na podstawie instrukcji policji, drugi i trzeci skarżący nie mieli z nimi żadnych bezpośrednich kontaktów.

Osoba może podlegać prowokacji, nawet jeśli nie miała bezpośredniego kontaktu z policjantami pracującymi pod przykryciem, ale została zamieszana w przestępstwo przez współnika, którego policja bezpośrednio nakłoniła do popełnienia przestępstwa. W tym względzie Trybunał bierze pod uwagę, czy policja mogła przewidzieć, że osoba bezpośrednio nakłonią do popełnienia przestępstwa skontaktuje się z innymi osobami celem udziału w przestępstwie, czy działania tej osoby były również zdeterminowane działaniem funkcjonariuszy policji oraz czy osoby zamieszane zostały uznane przez sądy krajowe za współników w popełnieniu przestępstwa.

N.A. nie miał żadnych wcześniejszych kontaktów umożliwiających mu nabycie i handel narkotykami. Możliwe, że to jedynie dostępność bezpiecznego kanału przemytu – w pełni kontrolowanego przez władze – stanowiąca znaczącą zachętę do handlu narkotykami oraz importu ich dużych ilości, umożliwiła N.A. i współsprawcom zorganizowanie importu narkotyków z osobami, które poznał przez przypadek.

Drugi i trzeci skarżący zostali zwerbowani przez N.A. do przeprowadzenia operacji. Drugi skarżący nigdy nie był zamieszany w sprawy dotyczące narkotyków, a trzeci skarżący, niedawno skazany za handel narkotykami, nie był w to zaangażowany wspólnie z N.A. w czasie, kiedy policja zorganizowała operację.

Policja mogła przewidzieć, że N.A. skontaktuje się z innymi osobami w celu udziału w przestępstwie, zwłaszcza z osobami, które skontaktują go z dostawcami narkotyków. Drugi i trzeci skarżący zdecydowali się uczestniczyć w imporcie narkotyków przez N.A. właśnie z powodu na pozór bezpiecznego kanału przemytu stworzonego przez policję i opisanego przez N.A.

Drugi skarżący został skazany za bezpośrednie pomocnictwo N.A. w przestępstwie narkotykowym. Należy zatem uznać, że jego działanie było zdeterminowane przez zapewnienie przez policję kanału przemytu.

Przestępstwa zarówno N.A., jak i drugiego skarżącego nie zostałyby popełnione bez wpływu władz. Zostali zatem nakłonieni – w autonomicznym znaczeniu tego pojęcia określonym w orzecznictwie Trybunału na podstawie art. 6 ust. 1 – przez policję do popełnienia przestępstwa narkotykowego, za które zostali następnie skazani.

Trzeci skarżący został skazany za to, że zgodził się odebrać narkotyki w mieszkaniu (po tym jak zostały przywiezione do portu, wyniesione z portu przez pracownika doku i zabrane do tego mieszkania), a także przewieźć je do Berlina. Inaczej niż w przypadku przywozu do portu, policja nie miała wpływu na dalsze działania mające na celu przetransportowanie narkotyków ani nie była w nie w żaden sposób zaangażowana. Chociaż trzeci skarżący został uznany za winnego nielegalnego posiadania narkotyków powierzonych mu przez N.A. i udzielenia N.A. pomocy w handlu narkotykami, jego udział i czyny nie mogą być uznane za zdeterminowane działaniem policji, która nie wywierała też na niego żadnej presji. W tym względzie użycie następnie przeciwko trzeciemu skarżącemu w postępowaniu karnym dowodów uzyskanych pod przykryciem nie rodziło zatem kwestii na podstawie art. 6 ust. 1.

b) *Proceduralne kryterium nakłonienia*

Sąd Rejonowy ani nie umorzył postępowania przeciwko N.A. i drugiemu skarżącemu, ani nie wyłączył jakichkolwiek dowodów uzyskanych w wyniku prowokacji. Jedynie znacząco i w wymierny sposób zmniejszył ich kary.

Trybunał orzekł w sprawie *Furcht p. Niemcom*, że wszelkie dowody uzyskane w wyniku nakłonienia przez policję [do popełnienia przestępstwa] muszą być wyłączone lub muszą mieć zastosowanie procedura o podobnych skutkach.

Sąd Rejonowy wykorzystał dowody uzyskane bezpośrednio w wyniku nakłonienia, to jest zeznanie funkcjonariusza działającego pod przykryciem i funkcjonariuszy nadzorujących informatora policji, a także protokół raportu informatora. Chociaż rząd twierdził, że dowody te zostały ostatecznie użyte do skazania N.A. i drugiego skarżącego jedynie w zakresie, w jakim nie były sprzeczne z ich przyznaniem się, wydaje się, że obaj nie mieli innej możliwości ujawnienia prawdziwego zakresu nakłonienia ich [przez policję] niż w pierwszej kolejności przyznać się do przestępstwa.

Ponieważ zachodził bliski związek między przyznaniem się do popełnienia przestępstwa a nakłonieniem, które doprowadziło do popełnienia przestępstwa, Sąd Rejonowy powinien był wykluczyć nie tylko zeznanie działającego pod przykryciem funkcjonariusza i funkcjonariuszy nadzorujących oraz protokół raportu informatora, ale także przyznanie się N.A. oraz drugiego skarżącego, bądź powinien był zastosować procedurę o podobnych skutkach. W postępowaniu apelacyjnym Federalny Trybunał Sprawiedliwości dopuścił się tego samego zaniechania co sąd niższej instancji i również nie wyciągnął koniecznych wniosków z faktu nakłonienia. Choć oba te sądy wydały swoje orzeczenia przed wyrokiem w sprawie *Furcht p. Niemcom*, to wyrok Federalnego Trybunału Konstytucyjnego został wydany kilka miesięcy po wyroku ETPC. Federalny Trybunał Konstytucyjny szeroko przeanalizował orzecznictwo Trybunału, w tym wyrok w sprawie *Furcht p. Niemcom*, i próbował wyciągnąć z niego wnioski na przyszłość dla sądów niższej instancji. Niemniej jednak, choć uznał, że wynikające z nakłonienia dowody przeciwko drugiemu skarżącemu nie zostały całkowicie wykluczone, próbował odróżnić sprawę N.A. i drugiego skarżącego od sprawy *Furcht p. Niemcom*, do czego Trybunał nie widzi podstaw.

N.A. i drugi skarżący mogą nadal twierdzić, że są ofiarami naruszenia art. 6 ust. 1, gdyż sądy krajowe nie wyciągnęły niezbędnych wniosków z dokonanego przez nie ustalenia, że zostali oni nakłonieni do popełnienia przestępstwa.

Rozstrzygnięcie: naruszenie w odniesieniu do pierwszego i drugiego skarżącego, brak naruszenia w odniesieniu do trzeciego skarżącego (jednogłośnie).

Art. 41: 18 000 EUR dla drugiego skarżącego z tytułu szkody niemajątkowej.

(Zobacz także *Furcht p. Niemcom*, nr [54648/09](#), 23 października 2014 r.)